

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Impola, J. J. (2023). 10 markkaa "Järvisen väärennökset" 1930 ja 1931. *Keräilyuutiset* 34(4), 55–73.

10 MARKKAA

"JÄRVISEN VÄÄRENNÖKSET"

1930 JA 1931

Kuva 1. Rikostutkimuskeskuksen havaitsema Ryhmän 1 erityispiirre eli siro ja selkeä arvomerkitä ilman 1:n alaosaista lähtevää kohoumaa. Kuvien käsittely ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 2. Rikostutkimuskeskuksen havaitsema Ryhmän 2 erityispiirre eli rujo arvomerkitä ja 1:n alaosaista M-kirjaimen asti yltävä kohouma. Huomatkaa väärennöksen arvopuolen selkeää kaksoislyöntimäisyys, mikä lienee syntynyt muotin lyöntivaiheessa, jolloin aitoa rahaa käyttäen on lyöty arvopuolen muottiin rahan negatiivipainaua. Lyönti on selvästi tehty kahdesti, ja koska lyöntien välillä on malliraha hieman kiertynyt, on rahan kuvio tullut arvopuolen muottiin kahdentuneena. Valuuvaiheessa on tämä virhe kopioitunut kaikkiin tällä arvopuolen muotilla valettuihin väärennöksiin. Kuvien käsittely ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK.

Suomalaisista rahoista tehdyistä väärennöksistä on varmasti mielenkiintoisin ns. Järvisen 10-markkainen. Kyseessä on tiettävästi ainoa Suomen metalliraha, jota on teollisesti väärennetty rahaliikenteeseen laskemista varten. Raha on siis tehty käytettäväksi maksuvälineenä (eli se on ns. aikalainen väärennös) eikä sen valmistuksen tarkoitus ollut huijata keräilijöitä, mikä on ollut muiden tunnettujen (vaikkapa 5 penniä 1918 KV II tai 500 markkaa 1951 Beirutin väärennös) suuremmissa mittakaavassa väärennettyjen Suomen rahojen valmistuksen peruslähtökohta.

Montttööri Järvinen

Mies Järvisen 10-markkaisen takana oli montttööri (sähkötyömies) Eero Matias Järvinen. Hän oli syntynyt Turussa 4. 10. 1897, missä hän myöskin asui. Hän oli ammatiltaan sähkötyömies, mutta oli aiemmin toiminut useita vuosia merimiehenä koti- ja ulkomaisissa laivoissa. 15-vuotiaasta asti hän oli joutunut elättämään itsensä ja oli myöskin syyllistynyt

useisiin murtovarkauksiin. Hän oli naimaton ja asui yhdessä iäkkään ja ramman äitinsä kanssa. Tämän vuoksi ei ollutkaan yllättävää, että kuulusteluissa hän kertoi tekonsa motiiviksi rahapulan.

Rahanväärennös

Järvinen oli aluksi aikonut valmistaa rahoja lyömällä ja hän valmistikin tätä tarkoitusta varten vipumekanismiin perustuvan perin yksinkertaisen metalliprässin. Aluksi Järvinen kokeili huonolla menestyksellä valmistaa 5-markkaisia. Tämän jälkeen hän oli kuumentanut kaksi teräskappaletta ja asettanut niiden väliin aidon 10-markkaisen painaen sen kuviot prässillä teräskappaleisiin. Tämän jälkeen ei toiminut, koska kuumennus oli tehnyt teräskappaleiden pinnat rosoisiksi. Tämän jälkeen Järvinen kokeili vielä valmistaa mestit kaivertamalla, mutta tämä yritys jäi kesken.

Yritysten ja erehdysten jälkeen Järvinen oli kevättalvella 1934 löytänyt nerokkaan yksinkertaisen menetelmän. Hän asetti ratakiskon kappaleen päälle sinkkilevyn ja sen päälle aidon 10

markan rahan. Tämän jälkeen hän asetti kuumentamansa noin 50 mm pituisen, 35 mm levyisen ja 5 mm paksuisen rautakappaleen rahan päälle lyöden sitä kerran voimakkaasti moukarilla. Näin syntyi rautakappaleeseen rahan yhden puolen negatiivikuvio. Toinen puoli syntyi samalla menetelmällä. Kuviot Järvinen viimeisteli kaiverrusraudalla. Saatuaan leimat (valuuotit) valmiiksi teki Järvinen kolmanteen, noin 2,5 mm paksuiseen rautalevyyn 10-markkaisen kokoisen reiän ja levyn syrjään noin 5 mm aukon metalliseoksen kaatamista varten. Reikälevyn Järvinen kiinnitti niittaamalla toiseen leimaan ja asetettuaan leimalevyt kohdalleen porasi niiden läpi reiät ja yhdisti ne tukevasti pulteilla. Välineistö oli valmis.

Väärennökset siis valmistettiin valamalla. Valun aikana Järvinen koputteli muotteja ”pehmeällä lyömäaseella”, jotta metalli täyttäisi hyvin kaikki leiman syvennykset. Järvinen kertoi valmistaneensa kaikkiaan neljä kappaletta muotteja käyttäen viittä tai kuutta aitoa rahaa, mikä selittää vuosilukujen 1930 ja 1931 esiintymisen väärennöksissä. Valosten

Kuva 4. ”Järvoisten” 1930 arvopuolten vertailua. Ylärivin vasen raha aito, loput 9 väärennöksiä. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

jähdyttyä rihlasi Järvinen rahojen reunat keksimällään hammastuskojeella. Järvinen kertoi valmistaneensa rahoja satakunta kappaletta ja heittäneensä muotit mereen Ruissalon sillan lähetyvillä, missä ne lienevät edelleenkin, jos Järvisen puheisiin on luottaminen. Muotteja ei ole koskaan löydetty.

Rahojen levittämisen Järvinen yritti panna kokonaan merimies Paul Lerun syyksi, jota hän syytti väärennyspuuhan alullepanijaksi ja aivoiksi. Myös Lerulla oli Järvisen tapaan rikosrekisteri. Leru myönsi suunnitelleensa rahanväärennystä yhdessä Järvisen kanssa. Hän oli sitä varten valmistanut sulatusuuninkin asuntoonsa sekä tehnyt kokeiluja sopivan metallin löytämiseksi. Kun Järvisen

metalliprässi oli särkynyt, ei yhteisistä puuhista ollut tullut mitään. Sekä raastuvanoikeus että hovioikeus uskoivat Lerun tarinan, ettei hän ollut enää mukana, kun Järvinen kehitti lopullisen onnistuneen valmistusmenetelmän.

Ilmitulo

11. 4. 1934 ilmoitti kauppias Axel Alfred Bergelin Turun rikospoliisille, että hänen Yliopistonkadulla sijaitsevan vilja- ja rehuliikkeensä konttoriin oli ilmaantunut väärä 10 markan metalliraha. Poliisi nouti rahan ja totesi sen olevan ”väärä ja valmistettu jostain messingin tapaisesta metallista”. Bergelinin havainnon jälkeen alkoi vääriä kympejä kertyä yrityksiltä ja yksityisiltä kauppiailta. Juhannukseen

mennessä oli Turun poliisin hallussa 26 väärennöstä, joista 22 kappaletta vuosiluvulla 1930 ja 4 kappaletta vuosiluvulla 1931. Vääriä rahoja olivat harmikseen erehtyneet vastaanottamaan mm. IKL:n kahvila, Suomen Pankki, kauppias Valter Säilä, ylikonstaapeli Paul Juselius ja räätäli Paul Silverdoin.

Ensimmäinen uutinen asiasta julkaistiin Turun Sanomissa 12. 5. 1934 otsikolla ”Turussa liikkeellä vääriä 10-markkaisia”. Turun Etsiväosasto oli ilmoittanut lehdille edellisenä päivänä Turussa liikkeessä olevista vääristä 10 markan metallirahoista, joita oli tavattu jo toistakymmentä kappaletta. Rahat kuvailtiin niin hyvin tehdyiksi, ettei niitä ensinäkemältä voisi epäillä vääriksi. Lehti ilmoitti aidon ja väärän rahan painossa olevan pienen eron ja väärässä rahassa olevan muitakin pieniä virheitä. Tarkemmin ei eroja kerrottu. Lopuksi kehoitettiin yleisöä saadessaan ilmoittamaan siitä Etsivään Osastoon, joka tutki asiaa.

24. 5. 1934 ilmoitettiin, että rahat olivat pronssia ja että niitä oli löytynyt myös Tampereelta, Vaasasta ja Hämeenlinnasta yhteensä 4 kappaletta. Helsingissä niitä oli luovutettu Suomen Pankille 6 ja Turussa 50 kappaletta. Tekijästä ei vielä

Kuva 5. ”Järvoisten” 1930 arvomerkin 10 Vertailua. Ylärivin vasen raha aito, loput 9 väärennöksiä.

Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 10. ”Järviesten” 1930 vaakunapuolten vertailua. Ylärivin vasen raha aito, loput 9 väärennöksiä. Myös alaoikealla olevassa rahassa on vuosiluku 1930, vaikka vuosiluvun numero 0 kuvioiden heikon laadun takia näyttää varsin paljon numerolta 1. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

ollut mitään tietoa. 25. 5. 1934 oli vääriä 10-markkaisia tavattu Helsingissä jo 11 kappaletta. Pankinjohtaja af Heurlin ilmoitti, että rahat on valmistettu messingistä valamalla. Rahojen metalli oli kuulemma yhtä kovaa kuin oikeiden rahojen, sillä niistä ei lähde voiemalla lastuja. Väärien rahojen painoksi ilmoitettiin 10 grammaa, kun oikeiden paino on 8 grammaa. Väärien rahojen värin ilmoitettiin olevan aitoa kellertävämpi. Kohokirjainten ja kuvioiden uurteet eivät olleet niin teräviä kuin aitojen, ja tämä antoi rahoille hieman kirjavan ja nuhraantuneen ulkonäön. Useimmissa tavatuissa vääriissä rahoissa oli vuosiluku 1930, ainoastaan parissa väärenteessä oli tavattu vuosiluku 1931. 26. 5. 1934 oli väärennettyjä messinkikymppijä tavattu eri puolilla maata jo 70 kappaletta, joista suurin osa Turusta. Yksi raha oli löytänyt tiensä jopa Alajärven apteekkiin.

6. 6. 1934 ilmoitettiin, että vääriä rahoja jätetään päivittäin Suomen pankkiin 4–5 kappaletta. Tähän mennessä oli Turusta tavattu 72 kappaletta ja Helsingissä 44 kappaletta vääriä rahoja. Jälleen yleisöä kehoitettiin olemaan tarkkana vastaanottaessaan 10-markkaisia.

Vääriä 10-markkaisia oli joka tapauksessa tavattu jo 130 kappaletta. Tutkimukset kallistuivat sille kannalle, että vääran rahan valmistuskeskus olisi ollut Turussa. Turun poliisi jatkoi tutkimuksia. Aluksi poliisi yritti selvittää asiantuntijoiden avulla rahojen valmistustavan. Toisten mielestä rahat oli tehty valamalla, toisten mielestä painamalla eli lyömällä. Jälkimmäinen valmistustapa edellytti kuitenkin kuulemma niin hyviä koneita, että sellaiseen työhön oli Turussa mahdollisuus vain suurimmissa tehtaissa. Tehtaissa olleen ankaran kontrollin takia tuntui taas mahdottomalta, että rahoja olisi kyetty valmistamaan siellä. Toisaalta ihmeteltiin rahojen olevan valutyöksi ihmeen hyviä. Tässä vaiheessa Turun poliisilla oli asiasta kolme teoriaa, joiden sisältöä ei kuitenkaan lähemmin paljastettu.

26. 6. 1934 suoritti poliisi Järvisen asunnossa kotietsinnän ja takavarikoi kellarista koko joukon väärennyspuuhaan soveltuvia työkaluja, kuten metalliprassin vipuineen, hammastuskojeen ja ruuvipuristimen sekä kaiverrusrautoja. Järvinen pidätettiin. 29. 6. julkaisi Turun Sanomat artikkelin otsikolla ”Väärän rahan paja löydetty Turussa”. Montttööri E. M. Järvinen pidätettiin 26. 6. 1934 epäiltynä syylliseksi väärien 10-markkaisten valmistamiseen. Poliisi oli pidemmän aikaa seurannut Heikkilänkatu 10:ssä asuvan sähkömontttööri Eero Mattias Järvisen toimia suurella epäilyksellä, mutta ei ollut aikaisemmin suorittanut kotietsintää peläten sen olevan liian aikaista ja jäävän siksi tuloksettomaksi. Kotietsinnässä talon kellarista löydettiinkin mitä täydellisin rahan valmistamiseen

Kuva 11. Kuvan 10 alaoikealla olevan rahan vuosiluvun 1930 osasuurenos. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Kuva 7. ”Järvisten” 1930 sanan MARKKAA vertailua. Yläriivin vasen raha aito, loput 9 väärennöksiä. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 8. ”Järvisten” 1931 arvopuolten vertailua. Vasen raha aito, oikea väärennös. Tässäkin rahassa näkyy arvopuolella jo aiemmin mainittu kohouma. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 12. ”Järvisten” 1931 vaakunapuolten vertailua. Vasen raha aito, oikea väärennös. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

tarvittava työkalusto. Seinään oli kiinnitetty puristin, jonka avulla vivusta painamalla saatiin 15 000 kilon puristus. Edelleen tavattiin kellarista valkometallia ja kuparia, happeja, hammastuskoje, viiloja, kaivertimia, kangaspehmikkeillä päällystetty noin nelikiloinen nuija ym. Vääriä rahoja ei kuitenkaan löydetty. Viranomaisia tuntui askarruttavan yhä rahojen tekotapa. Poliisi kertoi: ”Jos voidaan todistaa, että väärät rahat on valmistettu todellakin valamalla, ei pidätyksellä ole luonnollisestikaan sitä merkitystä kuin päinvastaisessa tapauksessa, sillä Järvisen kellarista tavatut kojeet ovat selvästi tarkoitetut rahan lyömisessä käytettäväksi”.

Tuomio

Asiaa puitiin Turun raastuvanoikeudessa kaikkiaan kolmessatoista istunnossa 18. 7. 1934 – 28. 1. 1935. Monissa istunnoissa asia tosin meni ns. läpihuutojuttuna. Ensimmäiset pöytäkirjat olleet valmistuneet. Myöhemmin taas odotettiin Järvisen mielentilatutkimusta. Varsinainen oikeuskäsittely toi asiaan hyvin vähän lisävalaistusta. Järvinen perui kuulustelukertomuksensa ja kiisti kaiken. Näyttö oli kuitenkin selvä ja Järvisen oma kuulustelukertomus tuki sitä. Turun raastuvanoikeus tuomitsi Järvisen 28. 1. 1935 täyttä ymmärrystä vailla tehdystä jatkettua käyvän rahan mukaamisesta ja kaupittelemisesta pidätettäväksi neljä vuotta kuritushuoneessa ja menettämään kansalaisluottamuksensa määräajaksi. Kun muut rötökset yhdistettiin, tuli tuomioksi seitsemän vuotta ja kuusi kuukautta. Järvinen oli vasta 13. 7. 1932 päässyt aiemmasta vankeudesta ehdonalaiseen vapauteen, joten kovin lyhyeksi jäi tämä vapauden jakso. Turun hovioikeus vahvisti 12. 4. 1935 antamallaan päätöksellä raastuvanoikeuden tuomion.

Rikosmuseon mysteeri

Rikosmuseossa on taltioitu Järvisen kuva sekä häneltä takavarikoituja tarvikkeita. Hieman yllättävää on, että museon kävijöitä varten laaditun kansion tapausta koskeva seloste poikkeaa merkittävästi edellä kerrotusta. Selosteen mukaan Järvinen olisi

Kuva 3. Numero 1:n vasemmasta alakulmasta MARKKAA-sanan M-kirjaimen toiseen yläkäänteeseen ulottuva kohouma. Tämä yksityiskohta on havaittavissa kaikissa analysoiduissa ja tässä artikkelissa kuvatuissa 10 väärenteessä. Katso tarkempi osasuurenuskollaasi kuvassa 6. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Kuva 9. "Järvisen" 1931 arvopuolen kohouma. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

prässännyt rahoja messinkilevystä, mikä pöytäkirjojen valossa jäi epäonnistuneeksi yritykseksi. Mutta vielä yllättävämpää seuraa. Tekstissä kerrotaan: "Kävi nimittäin niin, että kun Järviseltä loppui käyttämänsä messinkilevy, josta hän näitä rahoja valmisteli, hän rupesi itse tekemään raha-aineen sulattamalla laakerimetallia ja valssaamalla sen levyksi. Näin saadusta levystä hän sitten prässäsi näitä rahoja. Mutta kun ne olivat väriltään harmaita hän pronssasi ne kultapronssilla. Hän ei kuitenkaan tullut ottaneeksi huomioon että eihän pronssi käytössä olevassa metallirahassa pysy, vaan lähtee siitä pois ja niin kävi hänenkin tekemilleen rahoille."

Rikosmuseon seinällä on todellakin taulu, jossa on pronssattuja rahoja sekä pronssiväripullo ja joku toinenkin (kemiikaali)pullo. Taulussa on 15 rahaa (näkyvisiä 9 arvopuolta ja 6 vaakunapuolta) sekä lisäksi pinoissa vajaat 100 kolikkoa, joista näkyy vain reuna. Tästä värjäysepisodista eivät oikeuden pöytäkirjat sen enempää kuin poliisitutkintapöytäkirjatkaan kerro mitään. Samasta miehestä kuitenkin on kysymys ja lienee tuskin todennäköistä, että hän vapaalle jalalle päästyään olisi uudelleen samoja kympejä väärentänyt (nehän tuskin olivat silloin 1940-luvun alkupuolella enää edes laajalti liikkeessä). Lisäksi rahan lyönti- ja värjäysteorioita vastaan puhuu sekin seikka, että kaikki

artikkelin kirjoittajan näkemät keräilymarkkinoilla liikkuneet kappaleet ovat olleet valumenetelmällä tuotettuja.

Rahojen valmistus-, takavari- kointi- ja esiintymismäärät

Saadakseen kuvan väärien 10-markkaisen määrystä pyysi poliisi Suomen pankilta selvityksen sen hallussa olevista rahoista. Suomen Pankin lähettämät luettelot, joihin viimeiset kirjaukset on tehty heinäkuun 1934 alussa, sisältävät kaikkiaan 190 rahaa. Jo tämän perusteella on selvää, kun vielä lisätään poliisin hallussa olleet 26 rahaa, että väärennösten kokonaismäärän on täytynyt olla useampia satoja. Turun raastuvanoikeus katsoi 28. 1. 1935 antamassaan päätöksessä Järvisen tehneen ja kaupitelleen vääriä rahoja "ainakin satakunta kappaletta".

Merimies Leru kertoi eräessä kuulustelussa Järvisen sanoneen menettäneensä työvälineisiin 2 003 markkaa ja saaneensa 2 000 markkaa. Koska emme tiedä, mihin kurssiin Järvinen tuotantoaan välittäjille (joita oli ainakin yksi) möi, emme voi tietää tarkkaa valmistusmäärää. Yli 200 kappaletta se joka tapauksessa oli, ehkäpä hyvinkin 300 – 400 kappaletta. Suomen Pankin 190 kappaleen ja poliisin 26 kappaleen lisäksi on rahoja riittänyt keräilymarkkinoillekin. Ja koska rahat olivat

sen verran hyvin tehtyjä, etteivät kaikki varmaankaan ole löytyneet, vaan jotkut yksilöt lienevät kiertäneet rahaliikenteessä, kunnes ne ovat päätyneet rahapajan sulatusuuniin.

Rikostutkimuskeskus totesi aikanaan, että heidän tutkimansa rahat (22 kappaletta vuosiluvulla 1930 ja 4 kappaletta vuosiluvulla 1931) voitiin jakaa kahteen eri ryhmään, mutta ryhmäjako ei tapahtunut vuosiluvun mukaan. Tekijällä näytti sen mukaan olleen yksi muotti arvopuolta varten, mutta useampia muotteja vaakunapuolta varten. Hammastuksen taas näyttivät kaikki samalla koneella tehdyiltä, joten kaikki tutkitut rahat ovat samasta pajasta peräisin. Yhteen ryhmään kuuluvissa rahoissa olivat arvopuolen 1 ja 0 numeroissa "verrattain kapearunkoiset ja kuviot sileähköt". Näitä oli 4 kappaletta. Suuremmalle ryhmälle oli ominaista numero 1:n vasemmasta alakulmasta MARKKAA-sanan M-kirjaimen toiseen yläkäänteeseen ulottuva viivamainen kohouma, joka oli ilmeisesti aiheutunut muotissa olevasta naarmusta.

Suuremmalle ryhmälle oli ominaista numero 1:n vasemmasta alakulmasta MARKKAA-sanan M-kirjaimen toiseen yläkäänteeseen ulottuva viivamainen kohouma, joka oli ilmeisesti aiheutunut muotissa olevasta naarmusta.

Taulukko 1. Teknisten ominaisuuksien eli painojen ja metalliseosten mittaustulokset.

Raha	Paino	Halkaisija	Paksuus	Cu	Al	Ni	Zn	Pb	
	g	mm	mm	%	%	%	%	%	
1930 aito	8,00 – 8,10	26,90	2,04 – 2,07	92,0*	6,0*	2,0*	-	-	*Normi, ei mitattu
1931 aito	8,04	26,90	2,16	92,0*	6,0*	2,0*	-	-	
1930 väärä	9,55	27,08	2,31	64,10	-	0,13	35,77	-	Korkeasinkkisempi
1930 väärä	9,36	27,02	2,23	63,75	-	0,13	36,12	-	messinkiseos
1930 väärä	9,53	27,02	2,32	62,92	-	0,13	36,95	-	
1930 väärä	9,67	27,03	2,33	62,85	-	0,13	37,02	-	
1930 väärä	9,54	27,03	2,29	62,74	-	0,14	37,12	-	
1930 väärä	9,41	27,03	2,30	62,57	-	0,13	37,30	-	
1930 väärä	9,80	27,03	2,29	69,50	-	0,10	30,20	0,20	Matalasinkkisempi
1930 väärä	9,85	27,01	2,30	68,70	-	0,10	30,90	0,30	messinkiseos
1930 väärä	9,83	27,00	2,32	68,10	-	0,15	31,50	0,25	
1931 väärä	9,80	27,09	2,32	68,35	-	0,14	31,26	0,25	

Turku 1870–1880-luvulla. Museovirasto, Historian kuvakokoelma. Kuvaa muokattu.

Järvisen väärentämien 10-markkaisten tuntomerkkejä

Seuraavaksi käymme läpi väärennösten tuntomerkit ja erityispiirteet kohta kohdalta mittaustulosten ja havainnekuvien avulla. Järvisen väärennösten tuntomerkkejä ja erityispiirteitä ovat:

- 1) Halkaisija 27 mm kuten oikeassakin rahassa
- 2) Paino noin 9,36 – 9,88 g, kun se oikeassa rahassa on 8 g.
- 3) Rahapajan lausunnon mukaan ”Turun raha” sisältää 62,40 % kuparia ja loput sinkkiä.

Tero Kontiokari suoritti metallianalyysijä tutkimuskäyttöön lainatuista kymmenestä väärennetyistä 10 markan rahasta (9 kpl vuotta 1930 ja 1 kpl vuotta 1931) röntgenfluometrilla. Kaikista väärennöksistä tehtiin neljä mittausta, kaksi kummaltakin puolelta ja eri kohdista. Viereisen sivun taulukon 1 metalliprosentit ovat näiden mittausten keskiarvoja.

Tuloksista käy ilmi se, että montttööri Järvinen käytti ainakin kahta eri mesinkiseosta tuotannossaan. Tämä ei ole yllättävää huomioiden se, että Järvinen kumppaneineen kokeili eri seoksia hakiessaan sopivinta tekotapaa ja metalliseokset sulatettiin kulloinkin saatavilla olevista raaka-aineista. Korkeasinkkisempi seos sisältää noin 63-64% kuparia ja 36-37% sinkkiä. Rahapajan lausunnon ilmoittama kuparipitoisuus on tämän seoksen mukainen. Matalasinkkisempi seos sisältää noin 68-70% kuparia, 30-32% sinkkiä sekä

hieman lyijyä ja korkeamman kuparipitoisuuden takia ko. väärenneet ovat myös muita painavampia.

- 4) Rahan yleisvaikutelma on epätarkka, kuntoluokka noin 2 – 4
- 5) Arvopuolen numerot ja kirjaimet ovat epätasaisia ja epäteräviä. Pinnalla on runsaasti viivamaisia kohoumia, jotka ovat aiheutuneet muotissa olevista naarmuista ja metallin jäähtymisestä. Tunnusomaisin näistä on numero 1:n vasemmasta alakulmasta MARK KAA-sanan M-kirjaimen toiseen yläkäänteeseen ulottuva kohouma (Rikostutkimuskeskuksen havaitsema ryhmä 2). Neulaset ovat ohuita ja reuna voimakkaasti pyörästetty. Oletettavasti kaikki rahat on valmistettu samalla arvopuolen muotilla.

Kuten kuvien 5, 6 ja 7 vertailut osoittavat, näkyy eri rahojen yksityiskohdissa arvopuolen meistin kulumisen ja korjailun jälkiä.

- 6) Vaakunapuolen pinnalla on runsaasti samanlaisia kohoumia kuin arvopuolella. Helmikehän helmet, neulaset, vuosiluku ja rahamestarin merkki ovat osittain erittäin ohuita.
- 7) Rahojen hammastus on hyvin epätasainen ja rahojen paksuus vaihtelee. Rahan reunojen ”kanteista” on myös korjailtu valuvalmistusmenetelmän aiheuttamia epätasaisuuksia viilamalla, minkä vuoksi on rahojen reunoissa viilausjälkiä.

Kuva 13. Vuosiluvuilla 1930 ja 1931 varustettujen 10 markan Järvisen väärennösten reunarihlauskia. Kuten kuvasta huomaa, on reunarihlauksissa suuria eroja eri väärennösten välillä, mikä johtuu Järvisen käyttämän rihlauslaitteiston suuresta epätarkkuudesta. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Yhteenveto

Montttööri Järvisen väärentämät 10 markan rahat ovat jaettavissa erityispiirteiden ja esiintymismäärien perusteella neljään eri kategoriaan:

Kategoria 1:

Rikostutkimuskeskuksen määrittämä Ryhmä 2 vuosiluvulla 1930. Tämä on yleisin tyyppi, ja niitä lienee keräilijöillä olemassa joitakin kymmeniä, arvo 100 – 300 €.

Kategoria 2:

Rikostutkimuskeskuksen määrittämä Ryhmä 2 vuosiluvulla 1931. Tämä on harvinainen tyyppi, ja niitä lienee keräilijöillä olemassa muutamia kappaleita, arvo 300 – 500 €.

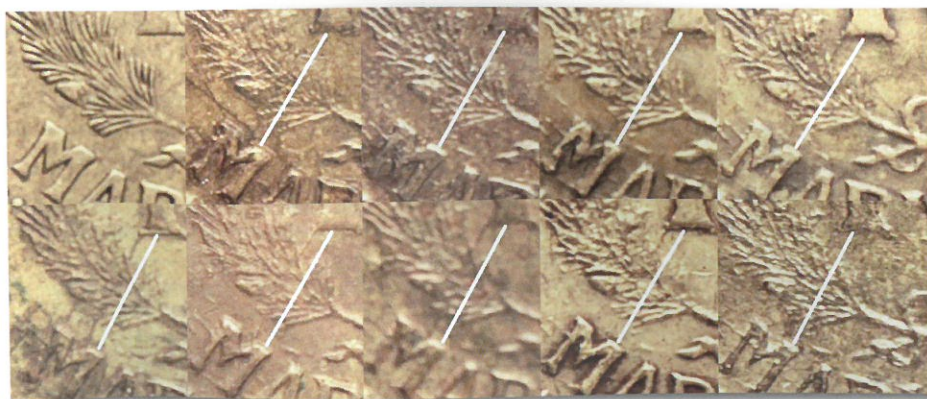
Kategoria 3:

Rikostutkimuskeskuksen määrittämä Ryhmä 1 vuosiluvulla 1930. Tämä on erittäin harvinainen tyyppi, ja niitä lienee keräilijöillä olemassa yksittäisiä kappaleita, Arvo 400 – 700 €.

Kategoria 4:

Rikostutkimuskeskuksen määrittämä Ryhmä 1 vuosiluvulla 1931. Tämä on nykyisin tuntematon tyyppi, ja siten arvoa ei voi määrittää.

Jorma J. Imppola, SeAMK

Kuva 6. Osasuurennuskollaasi arvopuolen kohoumista valkoisten havainneviivojen vasemmalla puolella. Vasemmassa yläkulmassa aito raha. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.